

Fenomenologiatapaamisessa

The Nordic Society for Phenomenology (NoSP) joka-vuotinen kokoontuminen järjestettiin tänä keväänä Tampereella. Järjestyksessään seitsemäs tapaaminen kokosi yhteen alan harrastajia paitsi Pohjoismaista myös Keski-Euroopasta, Pohjois-Amerikasta ja Japanista. Kolmipäiväinen tapahtuma hengästytti tarjonnallaan: kutsuttujen puhujien ja paneelikeskustelujen lisäksi kuultiin viitisenkymmentä esitelmää parhaimmillaan neljässä rinnakkaisessa istunnossa.

Kokoontumisen teemaksi oli nostettu Edmund Husserl, jonka syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi 150 vuotta. Paneelikeskustelut avautuivat Husserlin reduktion ja *Lebensweltin* käsitteiden ympärille. Myös kutsutut puhujat selvittelivät välejään Husserlin kanssa. Sonja Rinofner-Kreidl tarkasteli Husserlin metodologiaa nostaten esiin aloittamisen ja motivaation problematiikan. David Carr puolestaan keskittyi (esi-)annettuuden, elämismailman ja historiallisuuden kysymyksiin. Filosofian historian radikaalia uudelleenluentaa edusti Hans Ruin, joka vertaili Fregen ja Derridan Husserl-kritiikkejä oivallisesti. Hamazu Shinjin esitelmä narratiivien merkityksestä hoitotyössä oli hyvä osoitus soveltavan fenomenologian mahdollisuuksista.

Fenomenologia näyttäytyi kokoontumisen valossa tasapainoiluna eksegeettisen ja systemaattisen tarkastelutavan välillä. Suuri osa esitelmistä pysytteli turvallisesti klassisen fenomenologian, erityisesti Husserlin ja Heideggerin, kehityksessä, vaikka ongelmanasettelu oli useissa tapauksissa systemaattinen. Toki rohkeampiakin avauksia kuultiin. Fabrice Bothereau esitteli Merleau-Pontyn suhdetta Whiteheadin luonnonfilosofiaan ja Sigridur Thorgeirsdottir pohti Nietzschen ja Arendtin vallankäsitettä valtauttamisen (*empowerment*) ja poliittisen toiminnan näkökulmasta.

Erityisen hienoa oli huomata varsinaisten fenomenologisten *ana-*

lyysien läsnäolo. Hyvänä esimerkkinä toimivat kollektiivisesti ja sosiaalisesti rakentuneiden kokemusten erittelyt. Monitasoiset analyysit nostivat esiin muun muassa empatian, habituaalisuuden, identiteetin, teknologian ja historiallisuuden roolin kokemuksen rakentumisessa.

Esitelmät olivat useimmissa tapauksissa akateemisesti korkeatasoisia: kysymyksenasettelut olivat selkeitä ja hyvin rajattuja, käsittely systemaattista ja tarkasti strukturoitua. Kahdenkymmenen minuutin suositus esityspituudeksi ylittyi harvoin, sillä esitelmät olivat etupäässä lyhennettyyn artikkelimuotoon kirjoitettuja valmiita kokonaisuuksia.

Akateemiset konventiot ja vahva skolastinen ote tuntuivat kuitenkin toisinaan rajoittavan esitelmien fenomenologista pohjavirettä. Osa ongelmista jäi kontekstisoinnin puuttuessa hieman irrallisiksi, toiset esitykset sulkivat käsitellyn kysymyksen jatkokehittelyiltä. Fenomenologiaan vähemmän perehtyneen oli varmasti hankala saada pitkälle kehitellystä problematiikasta ja terminologiasta otetta, mikä näkyi ei-fenomenologisten näkökantojen niukkuutena yleisön keskuudessa.

Toisaalta tapahtuman voima oli nimenomaan sen yhteisöllisyydessä. Husserlin hengessä ongelmakenttä, tarkastelujen päämäärät ja käytetty metodologia olivat yhteisiä. Myös esitelmät muodostivat istunnot ylittäviä temaattisia yhteyksiä. Esimerkiksi alkuperäisen ajallisuuden ja tilallisuuden transsendentaaliset funktiot tulivat käsitellyiksi useista toisiaan täydentävistä perspektiiveistä. Aitoa vuoropuhelua käytiin myös esitelmien jälkeisissä keskusteluissa, joissa käsiteltyjä aiheita kommentoitiin innokkaasti. Paneelikeskustelujen ja workshop-henkisten toimintatapojen soisi edelleen yleistyvän myös akateemisen fenomenologian piirissä.

Perinteisesti pyrkimys itseyttämykseen on ollut keskeinen osa fenomenologista filosofiaa. Kysymyksiin

filosofian tekemisen luonteesta ja filosofin asemasta palattiin Tampereelakin toistuvasti. Metodologiapuhe ei onneksi jäänyt pelkäksi muodollisuudeksi. Søren Overgaardin luonnehdinta *epokhesta* eräänlaisena regulatiivisena periaatteena toi esiin fenomenologian eettisen ulottuvuuden: metodi voidaan nähdä paitsi välineenä myös filosofin ihanteena. Sekä Overgaard että Rinofner-Kreidl korostivat metodologian kytköstä asennemuutokseen: fenomenologi pyrkii irrottautumaan luonnollisesta asenteesta ymmärtääkseen paremmin luonnollista tapaamme kokea. Taivoitteena on asennemuutoksen myötä mahdollistaa kokemuksen reflektointi sellaisena kuin se on. Fenomenologian metodologia kytkeytyi siis eräänlaiseen (itse)tietoisuuden muutokseen, kuten James Dodd asian paneelikeskustelussa ilmaisi. Täten myös filosofiaan johdattamisen tärkeys korostuu. Andrea Staiti tarkastelikin esitelmässään Husserlin käyttämien johdatustapojen pedagogisia ja tutkimusta valmistavia funktioita.

Pohjoismainen fenomenologiatapaaminen vahvasti kuvaa fenomenologiasta filosofian tekemisen tapana, ei niinkään valmiina oppina. Osallistujia tuntui yhdistävän paitsi traditio myös vahva fenomenologinen orientaatio. Tässä mielessä voidaan puhua nimenomaan fenomenologiayhteisön kokoontumisesta.

Jaakko Belt